nooit genade tot ons nedergedaald, toch zou er een Voleinding gekomen zijn. Een geheel andere Voleinding. Een Voleinding, gelijk ze in de Schepping zelve geprofeteerd lag, en krachtens Gods hoog bestel hieruit, naar het door Hem gewilde proces, en op den door Hem bestemden tijd, zou voortkomen. Tot recht verstand is het daarom noodzakelijk, van meetaf op *tweëerlei* Voleinding het oog te richten. Eerst op een Voleinding, die in het Scheppingswonder verordend lag, en waar het toe zou gekomen zijn, zoo geen zonde en vloek ware ingetreden, maar het alles uit zijn oorspronkelijken stand zich door een regelmatig proces, overeenkomstig den Scheppingsdrang, ontwikkeld en naar het door God gewilde einde had voortbewogen. En nu deze Voleinding door de zonde onmogelijk is geworden en werd afgesneden, komt in de tweede plaats de gewijzigde Voleinding, die nu als product van Schepping èn *Genade* voor de eerstbedoelde in de plaats trad.

DR. A. K.

„Haat het kwade".

> Gij liefhebbers des HEEREN, haat het kwade. Hij bewaart de zielen zijner gunstgenooten; Hij redt ze uit der goddeloozen hand. Ps. 97 : 10.

Tot driemalen toe bindt Gods Woord ons den elsch op 't hart, dat we met vijandschap tegen al wat kwaad, boos en onheilig is, zullen bezield zijn. De Psalmist zong het Gods kinderen toe; „Gij liefhebbers des Heeren, *haat het kwade*". Amos de Profeet riep het voor zijn tijdgenooten uit: „*Haat het booze* en hebt lief het goede." En in geheel gelijken zin betuigt de Apostel aan de Kerk te Rome: „*Hebt een afkeer van het booze* en hangt het goede aan."

Ten deele nu brengen we dit dan ook in practijk. Bij het lezen van meer dan één gruwel, waaraan een onverlaat zich schuldig maakte, gruwt onze ziel er van en wordt een wraakgevoel in ons ontstoken. Bij moord op een onschuldig kind, gepaard met verkrachting, woedt er iets in aller ziel tegen de gruweldaad die plaats greep, en als zulk een onverlaat op 't schavot geëxecuteerd wordt, neigt het volk er zelfs toe om te applaudisseeren. Dan *haat* al wie de executie bij woont, het kwaad en den doener van het kwaad, en niemand denkt er aan, zijn schandelijke misdaad te verontschuldigen, veel min om er zelf naar te hunkeren. En zoo ook omgekeerd, als een kloek man bij brand of schipbreuk een met den dood bedreigde onder eigen levensgevaar het leven redt, of een toegewijde op een melaatscheneiland de kranken verzorgt, dan juicht ieders hart dit toe, en heeft er bewondering voor. Zoo is er afkeer van het booze en een aanhangen van het goede, niet alleen onder gelooviger, maar zelfs onder het groote publiek.

En gelukkig mag er bijgevoegd, dat in den regel in den kring der gelooviger deze afkeer van het gemeene en gruwelijke nòg verder gaat dan in den breeden kring der wereld. Er is onder de gelooviger in hun intiem leven een verfijnd gevoel, en daardoor een beter speuren van wat boos is, gepaard met een rijker waardeeren van wat lof verdient. En zoo kan betuigd, dat er in tweëerlei graad afkeer van het booze en liefde voor het goede bestaat. In zwakker graad bij het groote publiek en in iets sterker graad bij de belijders. Zelfs op nationaal gebied verschilt dit. Een Chinees kan veel meer wreedheid zonder ergernis aanzien, dan een Rus, al is ook de Rus niet vervaard voor wat men een klein gerucht noemt.

In dien zin nu bestond afkeer van het booze en waardeering van het goede, ook in de dagen van den Psalmist, van den Profeet en den Apostel. Ware alzoo ook hier niet anders bedoeld, zoo zou zulk scherp vermaan niet van hen zijn uitgegaan. Hieruit blijkt dat hun drievoudig woord heel andere, veel verdere strekking heeft. Immers Psalmist, Profeet en Apostel handelen hier niet *van het oordeel over anderer daad*, maar van wat we zelf in ons eigen leven doen, innerlijk gevoelen, en voor anderen uiten.

Hiermede nu komen we op heel ander terrein. Niet om getuige te zijn van schandelijkheid en moordzucht, maar om ons eigen hart, en ons eigen leven, te onderzoeken, en ons af te vragen, of ons wel diep genoeg *haat* bezielt tegen het kwaad dat *ons zelf* verlokken wil, en of we zelf wel warm genoeg voelen, pleiten en ijveren voor wat goed is.

Dit nu ziet op onzen eigen inwendigen levensstrijd. En hiermeê staat het gemeenlijk zoo, dat er allerlei kwaad is, waartegen heel onze ziel opkomt, waaraan we ons ergeren en waarover we toornen, maar dat er daarnaast soms o, zooveel ander kwaad bestaat, dat we ook wel verfoeien, maar waardoor we ons toch telkens aangetrokken gevoelen.

Ge weet dan wel dat 't kwaad is, maar ge neigt om 't te vergoeilijken. Ge zijt gereed om 't in anderen af te keuren, maar verontschuldigt het in u zelf. Ge aarzelt in theorie niet om er den staf over te breken, maar als ge er persoonlijk voor komt te staan, knipoogt ge het kwaad toe, laat er u meê in, wordt er in verwikkeld, en bezwijkt tenslotte in de verzoeking.

Of ook al gaat ge niet zoover, dan keurt ge het kwaad wel af, en ge verzet er u ook wel tegen, zoodat ge er niet in vervalt, maar ge ziet het toch met zeker gevoel van begeerte en teleurstelling na. Ge *laat* 't, omdat ge denkt, het mag voor God niet; maar als God er niet geweest was, hadt ge 't u toch o, zoo graag veroorloofd.

Dat zijn dan van die spannende oogenblikken in het leven. Ge weet dat hoogmoed, trots en zelfverheffing zonde zijn. Nu krijgt ge het in uw macht om aan een derde uw sterke hand te doen gevoelen en hem te krenken. Toch *laat* ge het, omdat ge voelt: God wil het niet. Maar toch jeukt u soms de tong nog. De zet die in u opkwam, was zoo fel en treffend. En eigenlijk spijt het u toch, dat ge het niet doen mocht.

Bij een ander gaat het om geld. Er biedt zich een kans aan, om zich te bevoordeelen. Niet naar recht, maar met een kleine sluwheid en oneerlijkheid. Toch weerstaat ge. Ge blijft eerlijk en doet het niet. Maar van achteren spijt het u toch, dat dit voordeel u ontgaan is. Ge vielt niet in het kwaad, maar ge hadt er toch eigenlijk wel zin in. En ge liet 't alleen om Gods wil, om zijn toorn niet over u te verwekken.

Of, om slechts dit éene nog te noemen, ge kwaamt voor een verleiding van zinlijken of vleeschlijken aard te staan, maar zoo dat ge overwont en niet vielt. Uw conscientie weerhield u. God wilde het niet en gij deedt het niet. Maar toch ziet ge het nog telkens na, en er blijft toch iets in u dat er naar hunkert.

Op *dezen* zielestrijd nu is het dat de Schrift doelt. *Laten* van 't kwaad is niet genoeg; ge moet het kwaad *haten*.

Zoo komt het niet eeniglijk op de daad aan, maar vlijmt het profetisch en apostolisch woord tot diep in uw hart, om u te doen bekennen, hoe ge in de verborgenheid van dat hart tegenover het Booze en het Goede staat.

Haat is een actieve gezindheid van het ik in ons, en hoe die haat werkt ziet ge telkens, als er twee personen zijn, die elkaar niet zetten kunnen, elkaar gedurig in den weg staan, en er steeds op uit zijn om elkaar te verdringen, te kwetsen en zeer te doen. Dit maakt dat velen het opvatten, alsof *haat* steeds iets verkeerds was. En daartegen nu gaat de Schrift in. Er moet in elks hart wel terdege *haat* werken, alleen maar, die haat moet zich keeren, niet tegen een persoon, maar tegen het Booze en Demonische.

God haat. Het staat zoo duidelijk in Psalm 11 : 5: „De Heere proeft de rechtvaardigen, maar de goddeloozen *haat zijn ziel*". Als kind Gods moet daarom ook de geloovige *haat* kennen, en wie geen haat in zijn hart kent, is nog niet genoegzaam ten leven opgewaakt.

Liefde beheerscht heel het rijk van onzen God, en alle liefde blijft oppervlakkig en is de ware liefde niet, zoo er niet de scherpe tegenstelling van het *haten* van het Booze tegenover staat. De waarheid liefhebben blijft gebrekkig en slap, als ze niet door den *haat* tegen de leugen wordt voltooid. Kent ge nog geen *haat*, dan staat ook de liefde in u nog veel te dicht bij het vriespunt. Hoe sterker, hoe machtiger in u de liefde voor het ware, heilige en goede wordt, hoe brandender en heeter uw haat tegen het kwade, onheilige en booze zal worden.

Dit leidt tot zelfonderzoek, èn in het afsterven van de zonde èn in het grijpen naar heiliger stand der ziel.

Braaf zijn, aflaten van het kwaad, het weerstand bieden aan satan vermag reeds veel, maar het is toch nog slechts de eerste stap. Waar het op aankomt, is dat in uw eigen hart de heimelijke lust dien ge nog in veel zondigs hebt, geheel wordt uitgeroeid, en omsla in beslisten afkeer en haat.

En zoo ook is het bij uw dorsten naar heiliger zin. Het is niet genoeg dat ge voor het zondige onverschillig wordt, dat het ophoudt u aan te trekken, en dat ge er u uit terugtrekt. Het moet bij u komen tot een haten van zulk een kwaad met heel uw ziel, zoodat ge gaat liefhebben wat er vlak tegenover staat, en nu niet alleen zelf aan den greep dier zonde u onttrekt, maar ook ijvert met heel uw ziel als een krijgsknecht des Heeren, om ook bij anderen, om in heel uw levenskring dat kwaad te helpen uitroeien.

Wie dat kernachtig zeggen der Schrift: „*Haat* 't kwade", recht verstaat, en in zichzelf verwerkelijken mag, wint twee dingen tegelijk. Tegen eigen zonde staat hij bijna onverwinnelijk, en de invloed die van hem uitgaat, steunt anderen bij den strijd tegen hetzelfde kwaad, waarin ook hij eerst viel, maar dat nu geen vat meer op hem heeft.

Wie het kwade haat zooals God zelf het booze haat, voelt dat zijn God met en voor hem strijdt, en blijft in zijn God overwinnaar.

DR. A. K.

Amsterdam, 13 Oct. 1911.

Op Vrijdag 20 October, den 31sten dies natalis onzer Vrije Universiteit, zal het Rectoraat door Prof. Dr. H. Bavinck na het houden eener oratie worden overgedragen aan Prof. Dr. R. H. Woltjer, die voor het komende Akademiejaar door H. H. Directeuren tot Rector is benoemd. Naar bestaande usantie zal deze overdracht plaats vinden in een openbare zitting van den Senaat, welke te 3 ure des namiddags zal aanvangen. En aangezien de Vrije Universiteit nog altoos geen eigen Aula rijk is, zal ze ook ditmaal zich moeten behelpen met het Gebouw voor den Werkenden Stand.

Met het oog op deze plechtigheid heeft het Locaal Comité voor de Vrije Universiteit den avond te voren een bidstond uitgeschreven, die te 8 ure in de Keizersgrachtkerk zal gehouden worden en waarbij als voorganger zal optreden Dr. F. W. Grosheide. Onze Hoogeschool, die het belijdt, dat hare hulpe alleen in den naam des Heeren staat, stelt zulk een gebedsuur, waarin de vrienden onzer Hoogeschool samenkomen om den zegen Gods ook in dit nieuwe Akademiejaar over haar af te smeeken, op zeer hoogen prijs.

Stof tot dank biedt het afgeloopen jaar zeker, waar geen der Hoogleeraren, Curatoren, Directeuren en ook geen der studenten haar door den dood ontnomen werd en de arbeid aan onze Hoogeschool gereegeld en ongestoord kon voortgaan. Stof tot dank ook, dat door de zoo milde beschikking van Ds. Coevorden Adriani ten behoeve van de Vrije Universiteit, aan krachtige uitbreiding der Faculteiten kan gedacht worden, zonder dat de financieele bezwaren al te zwaar behoeven te wegen. En stof tot dank niet minder, dat het aantal nieuw ingeschreven studenten, dat een tijdlang scheen achteruit te gaan, thans tot een hoogte steeg als te voren nog niet is bereikt. Sinds onze laatste opgave klom dit getal nog met 5, zoodat het eindcijfer is 35, welke aldus verdeeld zijn, theologie 21, rechten 8, letteren 3, medicijnen 3. Natuurlijk moet hierbij rekening worden gehouden met het feit, dat dit jaar de toevloed van studenten uit Zuid-Afrika bijzonder groot was; het bedroeg nl. 9 studenten; terwijl voorts twee predikanten uit Noord-Amerika zich lieten inschrijven, om den doctorstitel te halen. Maar ook na aftrek hiervan is het getal studenten in de Theologie niet onbevredigend te noemen; het bedroeg dan nog 10.

Toch roemen we daarom niet, alsof de maat der volmaaktheid reeds bereikt zou wezen. Integendeel gevoelen we zeer diep, hoe klein nog ons getal en hoe zwak nog onze kracht is, vergeleken bij de ernstige taak, waartoe God onze Hoogeschool riep. Worde ze daarom steeds meer door de liefde en het gebed van Gods volk gedragen, opdat ze trouw moge blijven aan haar heilig beginsel en geen ander doel moge kennen dan de verheerlijking van Gods naam. Schenke God haar de mannen van wetenschappelijk talent en echt Christelijken zin, die ze zoo noodig heeft om het getal harer hoogleeraren uit te breiden. En zij de zegen des Heeren over haar ook in dit nieuwe levensjaar, dat ze intreedt.

De Zendingsconferentie te Amsterdam, waar jaarlijks Zendingsvrienden uit verschillende kerkgenootschappen saamkomen, om de belangen der Zending met elkander te bespreken en elkander in de liefde voor de Zending te versterken, vierde ditmaal haar zilveren jubileum. Ze wenschte daarom aan deze conferentie een meer feestelijk karakter te geven; ze noodigde Prof. Bavinck uit om een openingsrede te houden, en ze verzocht den Kerkeraad der Hervormde Kerk, voor dit doel de Nieuwe Kerk af te staan, omdat dit gebouw èn door zijn centrale ligging èn door zijn grootte het meest geschikt was.

Natuurlijk verwachtte niemand anders, dan dat dit vriendelijk verzoek met groote bereidwilligheid zou worden toegestaan. De Conferentie droeg toch geen bepaalde kerkelijke kleur; het doel: de belangen der Zending te behartigen, moest wel de sympathie van den Kerkeraad, hebben en waar het kerkgebouw meermalen voor andere dan kerkelijke doeleinden werd afgestaan, kon ditmaal zeker geen bezwaar worden gemaakt.

Toch heeft de Huishoudelijke Commissie, die over deze aanvrage te beslissen had, het verzoek van de hand gewezen.

De oorzaak van deze weigering was alleen, dat Prof. Bavinck de openingsrede zou houden. Een man uit de Gereformeerde Kerken mocht den kansel der Nieuwe Kerk niet betreden.

Enghartiger en kleinzieliger kerkisme is wel nauwelijks denkbaar.

Het was een da capo van wat de Haagsche Kerkeraad in 1885 bestond, toen hij de Kloosterkerk weigerde voor een bidstond voor de Vrije Universiteit.

Alleen, ditmaal was het nog stuitender.

Want in 1885, toen het kerkelijk conflict dreigde, kon de hyper-synodale kerkeraad de Vrije Universiteit nog als een gevaar voor de Hervormde Kerk beschouwen, en was de man, die dezen bidstond leiden zou, als de beroerder Israels gebrandmerkt.

Maar deze Zendingsconferentie was zoo doodonschuldig mogelijk. Ze gaat zelfs in hoofdzaak van Hervormden uit. Ook de meest achterdochtige kon haar van geen boos opzet tegen de Hervormde Kerk verdenken. En Prof. Bavinck mag een trouw zoon der Scheiding wezen, hij nam nooit aan den Christelijken strijd deel, en een kerkbestormer is hij zeker niet.

Maar juist daarult blijkt dan ook, hoe hier niets dan onheilig fanatisme aan het woord was.

Gelukkig mogen we er aan toevoegen, dat de daad der Huishoudelijke Commissie algemeen, ook in de kringen der Hervormde Kerk, wordt afgekeurd.

Het ministerie der predikanten van de Hervormde Kerk te Amsterdam haastte zich een openlijke verklaring aan de Zendingsconferentie te zenden, dat de meerderheid in zijn midden het besluit van de Huishoudelijke Commissie betreurde.

Ook de pers bleef niet achter.

De *Waarheidsvriend*, het orgaan van den Gereformeerden Bond in de Hervormde Kerk, bevatte een zeer scherp gesteld artikel, waarin schande werd geroepen over dit „kleinzielig" gedoe.

Aan de Zendingsconferentie zelve heeft deze weigering natuurlijk geen schade gedaan. De Kerkeraad der Evangelisch Lutherse Kerk bleek terstond bereid zijn kerkgebouw aan het Spui af te staan en gaf daarmede wel een beschamend voorbeeld aan de Hervormde Kerk. Men kon dus toch saamkomen om naar het openingswoord van Prof. Bavinck te luisteren, en Prof. Bavinck heeft door zijn bezielende rede, die ver boven al deze kleinzieligheden zich verhief, alle harten, ook die der talrijk aanwezige Hervormde broeders, gewonnen.

Maar het feit blijft daarom niet minder treurig. Het teekent, waartoe kerkelijke hartstocht leiden kan.

De jongste volkstelling bracht ons in de eerste plaats het verrassende resultaat, dat de Gereformeerde Kerken in het afgeloopen tiental jaren zeer belangrijk in ledental zijn vermeerderd. Wat men in de kringen der Hervormde Kerk zoo gaarne verteilt, dat de Gereformeerde Kerken hard achteruitgaan; dat scharen naar de Hervormde Kerk terugstroomen, omdat ze daar de „waarheid" kunnen hooren en den geesteloozen toestand in onze Kerken moede zijn, is gebleken niets dan een sprookje te wezen. We gingen in tien jaren vooruit van 371 129 op 491.451 leden, wat dus een vermeerdering beteekent van rond 120.000 leden, of juist *een derde* van het ledental, dat we in 1899 bezaten. Zelfs is er onder alle Kerken niet één, die zulk een aanzienlijke aanwinst kan aanwijzen; de Roomsche Kerk alleen uitgezonderd. Dit kan niet daaraan te danken zijn, dat velen die in 1889 uit sleur zich nog als Christelijk Gereformeerd opgaven, thans hun kerkelijken staat juister invulden, want dan zou de volkstelling voor de Christelijk Gereformeerden een aanzienlijk verlies moeten aanwijzen. En dit is niet zoo. De Christelijk Gereformeerden bleven stationair en de 120.000 nieuwe leden, die onze Kerken wonnen, kunnen dus niet aan deze groep ontleend zijn.

Dit resultaat nu was daarom te verblijdender, omdat we in de voorafgaande periode van 1889—1899 vrijwel stationair waren gebleven. We klommen toen slechts van 370 263 op 371.129 leden, dus niet meer dan een kleine duizend. Al moet hierbij natuurlijk rekening worden gehouden met het feit, dat in dit tiental jaren de samensmelting valt van de Christelijke Gereformeerde Kerk met de Nederduitsche Gereformeerde Kerken; dat we daarbij volgens de volkstelling 54 629 leden verloren aan het nieuw opgerichte Christelijke Gereformeerde Kerkgenootschap, en dat tal van moeilijkheden in den boezem der pas samengevoegde Kerken een krachtige actie naar buiten belemmerde, toch zou het zeker een droef teeken geweest zijn, wanneer de jongste volkstelling geen verbetering had aangewezen. Thans blijkt, dat de exodus naar de Christelijke Gereformeerde Kerk zoo goed als opgehouden heeft; de Christelijke Gereformeerde Kerk nam in dit tiental jaren slechts met 1000 leden toe; ze klom van 54 629 op 55 720, een toename die feitelijk achteruitgang beteekent, want volgens de toename der bevolking door geboorte had de vermeerdering ongeveer 8000 leden moeten bedragen. Daarentegen moet een een niet onbelangrijke uitbreiding onzer Kerken door overgang van leden uit de Hervormde Kerk hebben plaats gevonden, want de aanwinst van 120,000 leden kan niet door het geboortecijfer worden verklaard. Wel heeft de statistiek het opmerkelijke feit aan het licht gebracht, dat de Gereformeerde Kerken, naar verhouding met andere kerken gerekend, het grootste aantal leden beneden de 10 jaar hebben en wijst dit op een zeer hoog geboortecijfer in onze Kerken, maar een vermeerdering van 33 pCt. kon door dit geboortecijfer alleen niet zijn bereikt. Het duidelijkst blijkt dit, wanneer men let op Zuid-Holland. In 1899 waren er 86,125 Gereformeerden; in 1899 bedroeg hun getal 88,928; thans klom het tot 132,049, zoodat de toename in deze provincie gedurende de laatste tien jaren 43.000 bedroeg, of 50 pCt. Er is dus alleszins reden voor ons om dankbaar te wezen voor de resultaten, die deze volkstelling ons bood. Natuurlijk blijven we met onze ongeveer vijfhonderdduizend leden nog verre ten achter bij de Hervormde Kerk, die twee en een half millioen, en de Roomsche Kerk, die twee millioen leden telt, maar we gaan toch in ledental met rasse schreden vooruit, wat van de Hervormde Kerk zeker niet kan gezegd worden.

Ook de *Roomsche Kerk* kan met het resultaat van deze volkstelling tevreden wezen. Van 1889—1899 klom ze van 1 596.482 tot 1.790 610, dus met 194 128 leden; thans van 1 790 610 tot 2 051.021, wat een toename beteekent van 260 411. Gaat deze toename ook in de volgende jaren even snel door, dan zal de tijd niet verre meer zijn, dat de Roomsche Kerk de Hervormde Kerk zal hebben ingehaald en onder de Kerken, wat het getal harer leden betreft, de eerste plaats zal innemen. Het verschil tusschen beide Kerken bedraagt thans nog slechts een half millioen, want de Hervormde Kerk telt 2,588.261 leden en de Roomsche Kerk 2.051.021. Aangezien de Roomsche Kerk in dit tiental jaren 143 000 leden meer aanwon dan de Hervormde Kerk, zal, wanneer de toename in beide Kerken gelijken tred blijft houden, binnen veertig jaar dit verschil reeds zijn ingehaald.

Toch ligt dit niet daaraan, dat de Roomsche Kerk gerekend naar den aanwas der bevolking zoo sterk vooruitgaat, maar alleen daaraan, dat de Hervormde Kerk nog steeds achteruitgaande is. In 1889 telde ze 2 194 649 leden; in 1899 2 471 021, wat een toename beteekende van 276 372; thans telt ze 2.588 261, zoodat ze in dit tiental jaren slechts met 117.240 vermeerderde. Een aanwinst nu van 117 240 leden op de 2 471 021 in tien jaren is feitelijk geen winst, maar verlies. Volgens de regelmatige toename der bevolking door geboorte moest dit cijfer minstens driemaal zoo hoog wezen. Er blijkt dus uit, dat de Hervormde Kerk in dit tiental jaren bijna een kwart millioen leden verloren heeft. De cijfers wijzen dit uit. De bevolking neemt in Nederland 1 89 per jaar toe, wat globaal gerekend over 10 jaar, een vermeerdering van 14 percent zou moeten geven. De Hervormde Kerk, die in 1899 2 471 021 leden telde, had dus door geboorte 345 940 leden er bij moeten krijgen. Aangezien de vermeerdering slechts 117 000 leden bedroeg, moet de Hervormde Kerk dus 228 940 leden verloren hebben.

Waar deze leden gebleven zijn, valt dan ook niet moeilijk te zeggen, want de statistiek wijst dit niet onduidelijk uit. Degenen, die verklaard hebben tot geen kerkelijke gezindheid te behooren, zijn van 115,179 geklommen tot 290,202, wat een toename beteekent van 175.000 of 150 pCt. Men kan gerust rekenen, dat hiervan ongeveer een 150,000 ten laste van de Hervormde Kerk komen. Voorts zijn de Remonstranten van 20,129 vooruitgegaan op 27,450, zoodat ze 7,300 leden wonnen, waarvan zeker een kleine vijfduizend te danken zullen zijn aan overgang van modernen uit de Hervormde Kerk. Ook het getal van hen, die tot allerlei kleinere Kerken behooren, klom belangrijk; in 1889 was het 15,973; thans bedroeg het 63.008. Terwijl ook onze Gereformeerde Kerken hun aanwinst van 120,000 leden wel voor het grootste deel aan de Hervormde Kerk zullen te danken hebben. De achteruitgang der Hervormde Kerk blijkt dus aan vierderlei oorzaak te wijten te zijn. Vooreerst, dat een groot deel van haar leden, die nog nominaal te boek stonden, maar reeds lang met alle religie gebroken hadden, zich thans ook formeel van haar hebben losgemaakt. Ten tweede, dat een niet zeer groote groep van modernen, zich op een plaats, waar de orthodoxen de meerderheid hebben, bij de Remonstrantsche gemeente aansluit. Ten derde, dat velerlei secten vooral in de groote steden aan de Hervormde Kerk afbreuk doen. En eindelijk, dat een niet onbelangrijk contingent zich bij de Gereformeerde Kerken voegt, omdat ze als Gereformeerden zich daar beter thuis gevoelen.

Maar al blijkt hieruit, dat de Hervormde Kerk achteruitgaat in beteekenis voor ons volksleven, toch volgt daaruit volstrekt niet, dat het Protestantisme gevaar zou loopen, of dat de Roomsche Kerk allengs de overhand zou krijgen. Op de 5 943.031 inwoners, die ons land telt, heeft de Roomsche Kerk slechts 2 051.011, dus nauwelijks meer dan één derde. Percentsgewijs over heel de bevolking genomen, stijgt het aantal Roomschen dan ook niet, maar schijnt het eer te dalen. In het begin der vorige eeuw (1829) bedroeg het aantal Roomschen op 10 000 inwoners nog 3899 en dit getal nam regelmatig af, zoodat het in 1889 bedroeg 3556 en thans 3451. Het schrikbeeld van een Roomsche overheersching is dus dwaasheid. Het gevaar schuilt veel meer, gelijk ook deze volkstelling uitwees, in de ontzettend snelle toename van hen, die met elke Kerk hebben gebroken. Bij de volkstelling van 1879 kwam deze categorie 't eerst voor; in 1889 bedroeg hun aantal reeds 66 055; in 1899, 115 179; thans klom het tot 290.260. Dit zijn cijfers die wel zeer ernstig spreken mogen tot de conscientie van ons volk.

DR. H. H. K.

Voor Kootwijks Scholen.

In hartelijken dank ontvangen door ondergeteekende: van den heer Kroonenburg te Amsterdam, namens de finantieele Commissie Diaconie Geref. Kerk Amsterdam *f* 2.50.

Vriendelijk verzoeken wij onze scholen, die zoo groote behoefte aan steun hebben, te willen gedenken.

DS. J. H. HOUTZAGERS.
Kootwijk. *voorzitter.*

Leestafel.

1. REV. J. VAN DELLEN, — DENVER, COLORADO. HET MORMONISME. Met een voorrede van DR. H. BOUWMAN. Kampen — J. H. Kok — 1911.

DS. J. VAN DELLEN, predikant bij de Christelijke Gereformeerde Kerk te DENVER in den N.-Amerikaanschen Staat COLORADO, heeft zich met het schrijven van dit boek voor Nederland zeker niet onverdienstelijk gemaakt.

Ik zal niet beweren, dat hij er de kennis van het Godgeleerde Nederland mee heeft verrijkt, doch wel, dat bij aan hen, die ook ten onrecht het MORMONISME hebben te bestrijden, er een lang niet te versmaden wapen mee heeft geboden.

PROF. BOUWMAN van KAMPEN, die ten vorigen jare op zijn reis in AMERIKA DS. v. DELLEN bezocht en hem tot het schrijven van zijn boek aandreef, deelt in zijn voorrede mee, dat er te AMSTERDAM 18 zendelingen en 58 hulppredikers voor de Mormoonsche propaganda werkzaam zijn; te ARNHEM 13 zendelingen en 21 hulppredikers; te GRONINGEN 11 en 21 en te ROTTERDAM 22 en 67.

En deze propaganda wordt niet zonder succes gedreven.

't Moet je dan toch maar overkomen, dat een van je naaste betrekkingen een bevlieging krijgt om MORMOON te worden!

En dit is, naar ik vernam, zelfs aan Gereformeerden overkomen.

Dat zoo iets gebeuren kàn, vindt, althans ten deele, zijn oorzaak in de omstandigheid, dat men het MORMONISME zooals het *is* niet kent.

De „Heiligen der Laatste dagen", zegt PROF. BOUWMAN, weten hun godsdienst als bij uitnemendheid christelijk voor te stellen; verzwijgen den waren aard van het streven der Mormonen en maken van de onkunde gebruik om eene voorstelllug te geven, die aantrekt en bekoort.

Het is daarom dringend noodig, zoo gaat de hoogleeraar voort, dat ook ons volk ingelicht worde omtrent de innerlijke onwaarheid en het verderfelijke van de leer van „de kerk van de Heiligen der Laatste dagen".

Dit nu wil DS. VAN DELLEN met zijn boek: Het MORMONISME, doen. En zoo iemand, dan is hij daar zeker niet onbevoegd toe.

Niet alleen, toch dat hij met de literatuur goed op de hoogte is, maar hij kent het ook door eigen aanschouwing. Van wege zijn kerk heeft hij zelf te UTAH onder de MORMONEN gearbeid; is op zijn twee zendingsreizen van zeer nabij met hen in aanraking geweest.

Om een denkbeeld te geven van VAN DELDEN'S boek, zij het mij vergund hier iets van het MORMONISME mee te deelen.

De naam komt van het boek van MORMON, dat JOSEF SMITH, in 1825 beweerde te hebben gevonden. Het is „de gouden Bijbel" omdat het geschreven zou zijn op gouden platen en het bevat de openbaringen gegeven aan MORMON ten behoeve van de „heiligen der laatste dagen". Van dat oorspronkelijke boek, dat JOZEF SMITH kon verstaan, omdat hij bij het boek ook een „profetenbril" vond, gaf hij een vertaling. Volgens dezen nieuwen Bijbel zouden de Israelieten van het tien-stammenrijk naar AMERIKA zijn getrokken en zich daar in twee volkeren, de goddelooze LAMANIETEN (de Roodhuiden) en de godvruchtige NEPHIETEN, hebben gesplitst. De laatsten ontvingen in Amerika op wonderdadige wijze bericht van de geboorte van Christus, doch werden vier eeuwen later door de LAMANIETEN verdelgd. Slechts twee NEPHIETEN bleven over, MORMON en zijn zoon MORONI.

JOZEF SMITH trad, na de ontdekking van Mormon's boek, op als de nieuwe profeet en stichter van de Kerk der Heiligen van die laatste dagen, welke aan de wederkomst van Christus zullen voorafgaan. Hoewel de echtheid van het „boek van MORMON" bestreden werd, vond SMITH talrijke aanhangers. In 1830 trok de profeet met de zijnen eerst naar den Staat MISSOURI, toen naar den Staat ILLINOIS en stichtte daar de stad NAUVOO met haar tempel. JOSEF SMITH en zijn broeder HIRAM werden echter door een woedende volksmenigte in 1844 gedood, de stad verwoest, de tempel verbrand en de „heiligen der laatste dagen" verdreven.

Onder BRIGHAM YOUNG, de opvolger van SMITH, verzamelden de verdrevene „heiligen" zich weer in UTAH en stichtten daar SALT-LAKE-CITY of ZOUT-MEER-STAD, — hun nieuw-Jeruzalem. Het BOEK van MORMON trad in deze tweede periode meer op den achtergrond, en de leer der latere profeten meer op den voorgrond. Onder deze latere profeten was dan vooral ORSON PRATT, die uit nieuw-platonische en gnostieke elementen een systeem opbouwde, dat geen mindere pretentie had, dan zoo ongeveer alle verborgenheden van tijd en eeuwigheid te onthullen.

Gelijk andere „sekten", voerden ook de MORMONEN naast het profetenambt het apostolaat in, en daarbij ook het „spreken in tongen", de „wondergave" en het „geven van tienden".